

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Prolegomena in logicam - Cod. Ettenheim-Münster 276

[S.l.], [17. Jahrh.]

Quaestio 2da

[urn:nbn:de:bsz:31-129925](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-129925)

Quæstio 2da De ente
rationum.

Secundum quod supra diximus requiri ad
hoc, ut intelligatur natura logica, est
cognitio obiecti, quæ ut habeamus præmittenda
est ens rationis; nam hoc statuitur a
nonnullis esse obiectum logica.

Art. 1.

Quid sit ens rationis.

Dupliciter dicunt philosophi rem aliquam esse
esse. primo extra intellectum nemine cogi-
tante, ut homo, albedo & ratio intra intello-
ctum; res in intellectu dicitur dupliciter
ut notat caritannus de ente et essentia c. 4.
subiectivè et obiectivè, esse in intellectu sub-
iectivè est inhære illi, sicut accidens suo
subiecto: esse obiectivè in intellectu est
terminare actum intellectus: id est intelligi
ab intellectu. Res quæ est obiectivè in intell:
iterum dicitur in esse obiectivè purè id est
ut tota illius essentia sit intelligi, ratio esse ob-
iectivè non purè id est quod habet aliud
esse præter esse obiectivum, ut homo in intellectu
etiam si non intelligatur adhuc tamen existit.

res in intellectu
duplex.

subiectivè
P.
obiectivè qd.

duplex obiectivum
purè obiectivè qd.

id purè qd.

Art. 92. quid sit ens rationis.

Nota.
Eus pure ob.
iectum qd. in
grati. 4
1o
2o

quod ut intelligas nota cum Joarctio. Dispu-
tatione 54. metaph. Coniunctio: in gran-
tatione porphyrij q. 6 Art. 1 et 2. Ens quod
dicitur pure obiectum requirere has condi-
tiones: primo, ut non existat quin diu non
concipitur ab intellectu. Et ut quando ex-
istat non habeat esse subiectivum, id
est, ut non inhaerent intellectui sicut acci-
dentia inhaerent subiecto, nec significet aliquid
intellectui inhaerere realiter. 2do ut appa-
reant in actu mente rei, cum tamen non
sit vera res. 3to. ad hoc, ut p. ducatur non
debet concipi, ut in se est, scilicet, ut ens ob-
iectivum, sed ut concipi in actu alterius, quod
non est, exemplo nris fiet manifesta, imagi-

Nota 1o.
2o
3o
4to

nris tibi hircoceruum in campo. primo hircos
ceruus non existit, nisi intellectus concipiat
illum existere: Et ut quando hircoceruus exi-
stet, non inhaeret intellectui sed est aliquid,
quod intellectus intelligit esse in campo. 2do
hircoceruus apprehendit in actu aiat's componi
fieri ex hircos et ceruus cum tamen a parte
rei ex illis non componatur. 3to si p. nouum con-
ceptum concipiam illum esse ens obiectivum,
sive rem fictam non facis nouum ens obiectivum
ut sed intelligit in actu. eodem modo quando
intellectus intelligit aliquid consequenter ha-

proprietas esse intellectum, esse cognitum, sub:
 iectum, predicatum, genus &c. quando oculi videt
 consequitur esse visum, eodem modo ad ceteras
 operationes quae intrinsicè sine inhaerentia obiecti
 sunt circa quod versantur non mutant, semper con:
 sequitur aliquod predicatum, quod a philosophis dicitur
 denominatio extrinseca eo quod, illa forma
 realis à qua res denominatur, non sit in re
 denominata, nam intellectio à qua res dicitur
 intellecta, est in intellectu, non in re intelle:
 cta visio est in oculo, non in re visa, voluntas
 est in voluntate, non in re voluta, practica
 vero, subiectis sunt in intellectu, non in re pra:
 dicata, vel subiecta, iam igitur si esse visum
 esse intellectum, esse predicatum, quae tantum sunt
 denominationes ab aliqua forma, quam non
 habent in se, contingant mutare rem, quam
 denominant & modum alicuius formae in ha:
 rentis, et cogitem esse visum, esse relati:
 onem aliquam, et habitudinem ad visionem,
 intellectionem, praedicationem, fit ens obiecti
 in, quia primo antiquè conuenerat, nulla
 erat illi relatio, quae rem in se mutaret,
 sed tantum denominatio passiva, et extrin:
 seca quae rem inhaerentem non mutabat; et
 esse visum, seu ista relatio esse visum, non
 inhaeret intellectui subiectum, sed tantum

22. Ar. quomodo fiat ens ratio et p qd.

illi obijci. Et sic concipitur instar alie-
rius rei, scilicet instar relationis rea-
lis, qua referatur ad rationem. Et si intel-
liga istud esse visum, esse ens obiectivum
non facio novum, sed intelligo iam factum.
quomobrem ens rationis definitur esse id
quod tantum habet esse obiectivum in intelle-
ctu, sine cuius existentia pendet ab ope
ratione intellectus tantum obiectivum.

Hic ens
ratio.

Art. 2. d. 2.

Quomodo fiat ens rationis et p quid.

Quomodo
10.

Quomodo
2.

Dico primo ut fabricetur ens rationis requi-
ritur res aliqua quam intellectus aliquando
intelleverit, ratio est, quia quomodo aliis
id, quod nihil est potest concipi modo rei
ut enim cognoscere tenebras p modo forme
supponit cognitionem quaedam nigredinis et huius
res aliquando cognita dicitur fundamentum
re notum. Dico 2do requiri adu intellectus
sive conceptum, qui p modo entis con-
cipiat illud, quod in re non sit entitate,
patet conclusio, quia ens rationis debet
fieri p aliquam cognitionem sed huius cog-
nitio est propria intellectus, et hic actus
sive conceptus dicitur fundamentum proximum
sive causa efficiens entis rationis, et quo

Art. quod sit ens ratio et p. ad.

9.

colligitur explicatio datur priori articulo
definitionis nam ens rationis non est
illa res ad cuius modum concipitur, nec
eius est conceptus, sed illud quod conceptui
obicitur instar alterius. Dico 3° istum con-

3°

ceptum esse comparatum sicut ut alij in proprio
dicunt reflexum, ratio est quia ens ratio-
nis comparatur cum illa re cui est similis.
Dico 4° uoluntate et sensus non posse fieri
et ens rationis, sed solum intellectum et ima-
ginationem intellectivam, probatur quia esse a no-
tione dicitur res uisita ab auro uisa, tunc
nec uoluntas nec oculus hoc esse uisum
et uisum ulterius conuincunt instar alterius
rei, unde sensus et uoluntas tantum faciunt
fundamentum entis rationis, intellectus autem
in comparando hoc esse uisum et uisum, habere
se instar entis, fabricatur ipsum ens rationis
completum; obicitur oculus uisui quod supra
uidet a longe tunc instar huius, ergo oculus
fabricatur ens rationis, aut ens oculi, quia
concepit non hunc ut hunc. R. negans con-
sequenter, ad probationem negatur quod oculus
conuincat non hunc ut hunc, quia conuincit
pro figuram huius a longe causa huius
rei est quia a longe, non sicut uidet
oculus distincte sed tantum uidet aliquem,

4°

5°

6°

7°

q. 2 A. 2. quato fiat ens rati 2 p 40.

quae nisi sine alijs coniunctis videri
sunt figura et forma seu imago hois.

5°.

Dico 5°. ens rationis consequi ad res op^{er}
rationis intellectus n^{on} per simplicem apprehen
sione comparatione sumon factu, fit uni
norsale genus, species & ad rda id est ad com
positione sequit^{ur} esse predicatu, subiectu e
ad rliam id est ad rre antecedens,

6°.

consequens, Dico 6°. ens rationis duppli
uq^{ue} posse esse conigi in concreto et abstra
cto; in abstracto tantu significat ipsam en
titatem ratis in concreto collocat etiam
nem quae p^{er} hanc formam obiectiva de
nominal^{iter} ens ratis unde constat quod
ens rationis sit denotatio extrinseca re,
pectu rei qua denotat rem non qua
cumq^{ue} sed qua sit a forma qua tantu
habet esse obiectum. Dico 7° non or
ens ratis esse logicum sed tantu id q^{uod}

7°.

quod res acquirunt proprietate logicam,
verbi gratia esse genus esse species & non
chimera et similia ficta entia non sunt
logica sed physica potius. Dico 8° ex dictis
8°.
di colligi quid sit prima et rda intentio
quod pulchre explicat Toloz q.ultima se
univerfali^{ter} in cor^{por}is intentio enim sumit^{ur}
active et passive; passive quidem ut in

quoto fiat ens ratio & p. 40.

10.

tentio sed illud in quod tenditur sine circa
quod intellectus uolens, tanquam circa obiectum et dicitur
intentione obiectiua; actus autem ut sit illud
quod in obiectum tendit, et dicitur intentio forma
lis, utraque tam obiectiua quam formalis diuiditur
in prima et rda, prima obiectiua intentionis
est res qua primo intellectus cogitauit, ut homo, equus
prima intentio formalis est conceptus ille qui uolens
refert hanc primam intentionem obiectiua, rda
intentionis obiectiua nihil aliud nisi ens ratio
potestatis sumi ut in dixerimus, in concreto et ab-
tracto rda intentionis formalis est conceptus qui
fabricat ens ratio et qui concipit hanc rdam
intentionem obiectiua uocatque hic conceptus re-
flexus ideo tantum quia supponit alium con-
ceptum formatum, non quia se reflectat ut per se,
ipsum, atque ita e quadamplex intentio duae
formales. duae obiectiuae, quarum quaeque diuiditur
in prima et rda. Articulus 3us.

Examinare contraria sententiae.

Alaizon et Bernardus mirandulani apud Suarez
lucio citato, l. 2. putant nullum ens ratio dari, funda-
mentum uidebatur, quia uel ens ratio est ens obiecti-
uum quale signum declarationis, uel ens subiectiui
id est, quod inhaereat realiter in subiecto, si secundum
est ens reale, et non ratio, si primum e res ficta
et ita omnino nihil e, r. regardo minorem, ad

intentionis
passiva.

intentionis for-
malis.

1a formalis.
rda actus

rda formalis

Contraria
sententia

R

q. 2. # 3. *Examinantur uaria sententia.*

phar

probatione s. ens sicut non esse omnino
nihil, sed esse ens quoniam sicut ad similitudinem
entis realis, et sicut contrarium, primo quia
multa que non sunt fingimus ad similitudinem eorum
que sunt, non negatione et privatione coniungimus
istas forma in eorum non sint forma, quoniam
coniungimus ut relationem realem, ut tamen
relatio realis non sit, quare igitur quid sint illa
tunc ad similitudinem aliam fingunt, non sunt nihil
quia nihil in se non potest concipi, nec etiam aliquid
quid reale, quia nec inhaerent, ut accidentia nec

phar

30.

per se existunt ut sicut, probatur etiam quod
disputamus de ente ratio concipimus aliquid me-
dium inter ens reale et nihil, probatur etiam ex
Ar: libro 4. meta: c. 2. ubi negationes et privationes
uocat entia non realia ut sicut rationis.
Secundo Bernardus primus sententiarum
d. 19. q. 5. quod sicut existimat dari quidem ens ratio
tione sed nullum illud esse mera denominatione ex
mixta a conceptu sicut, secundum quem non deno-
minat esse cognita intellecta generis species et pro-
bat primo, ante intellectum non conveniebat rebus
esse cognitum intellectu per et post intellectum statim con-
veniunt rebus nam quando intellectu abstractit natura
realem a suis inferioribus statim dicitur uni-
versalis quando intellectu dicitur sicut sicut sicut
statim a sicut dicitur, et hoc modo: item quando fit
syllogismus prima propositio statim est M. aliquid
na M. etiam non cogitem et me reflecta quod
illa sit M. ista M. sed ens ratio nihil est aliud

q. 2. 113. Examinantur varia. sententia

Notales

huic denominationi nimirum ut conuigi
atur p nouu conceptu istas aliterius al
terius latis realis, et tunc primu eē itectu
et finia signone ens ratis. Etio nominales
ut uidere est opud Eckium q. i. predicabilium
uolunt ens ratis eē conceptum fontem non p
ut eē fontis sed p ut est imago rei ee p ut
subijcti alteri euidam conceptui, explicō, quando
aliquid itget dicunt nominales primo est res
itlecta et hanc uocant primam intentione ob.
uictina sicut nos supra, edo. est conceptu in
telligens seu fontis, atqz hic conceptu secundu uoc
e imago rei itlecta ut conceptu fontis huius, hic qu
ptu implicat. se hō primo conuigit rem, et tunc
dicitur conceptu fontis; edo conuigit ab alio conu
ptu tanquā imago rei, asperunt igit nomina
tas illu conceptu p ut subijcti alteri conceptui uelut
signum rei eē ens ratis, differat hęc sententia a pri
ori quod prior dicat eē itectu passive sumptu
et p est denominatio extrinseca eē ens ratis
posterior dicit ipsa itlectione p ut est obiectu
noua itlectionis eē ens ratis, probat hęc sententia
q quod aliquid est geny illud est ens ratis
q conceptu res est genus ergo conceptu est ens
ratis, probat. n. quia conceptu est id quod ee
presentat rem eē unu in multis, ergo p con
ceptum res est v.g. uniuersalis, probat edo
quando equu uocamus speciem non uolumus aliud

dicere quam rem qua est species reproa.
sentari p conceptu aliquo, q eode modo
repraesentet oia individua ergo si obijcias
nominalib: istum quatu habere esse subiectiue
consequent non esse eas ratis negant consequentia
quia dicunt non dari aliquid pure obiectiue
sed contra hanc ope pugnare argumenta pon
fita contra primam ope, ad arguta ipsorum. *sz*
pondey ad primu illud est eas ratis q quod
aliquid est genus distinguit, si id q quod est
genus sit subiectiue in statu, negaty, si sit tantu
obiectiue in eode concedit, sed a conceptu res
est genus distinguit. m. ita ut conceptus sit sub:
iectiue in statu concedit, ut pure obiectiue
sit in eodem negaty, ad edm negaty antecedens
quia quando dicimy rem esse genus complete
notumy dicere genericitate esse aliquid quod se
habeat p modu relationis realis qua refert
genus ad inferiora, unde eas ratis non est un
ceptus sed est illud quod conceptus intelligit, nec
est denominatio a conceptu sed illud quod
conspicit si ista denominatio qua est fundatu
entis ratis conipiat esse aliquid. sed contra
nostra ope obijcit primo Eckius l. c. dicit
August. l. 1. de doctrina Christiana dicente, quod
nulla res est omnino nihil est ergo eas ratis aut
ut esse res aut erit omnino nihil, q. primo, quod
nulla res est nihil est reale concedit, nihil est

ob.

sz

97. 17.

220.

ob. 20.

R.

ob. 3.

ob. 40.

R.

ob. 5.

R.

ob. 6.

R.

Examinantur varia sententiae

obicitur negat. R. rido quod nulla res est
salte obicitur illud nihil est concidit, quod
nulla res est & se existens, vel realit. nihil
res negat. obicitur rido quidquid est, est
ficta vel accidens, qd ens ratis est alterutrum
consequenter aliquid reale, resp: ad antecedens
quidquid est realit, est ficta vel acci: con
cedit, quidquid est obicitur est ficta vel
acci: negat. sed pbant illi ante: ens dividit
prima divisione in ficta et acci: qd quidquid
est, est ficta vel acci: R. negans ante: quia
prima divisio entis est: ens reale et obic
tium & deinde prima dividit ens reale in sub
stantia et acci: 3tio obicitur ab alijs, inter has
reale et nihil non dat mediam qd sed negat
ante: obicitur qd. quidquid est, alicubi est
sed ens ratis nullibi est ergo nihil est. R. ee obic
tium in intellectu, 2to obicitur de re non potest pro
dicari nisi res sed ens ratis predicat de re
qd erit res, R. M. ee vera quando predicat
res inherens vel q se existens non ante quando
predicat aliquid pure obicitur. 6to obicitur, ob
iectu saltem est natura ante sua potentia
sed ens ratis non est natura ante conceptum
quia illius essentia est formata ab intellectu qd R.
in veram ee de potentia non practica sed
sua de practica, nam forma circa quam
facienda est ratis pictor non est natura

antequam fiat a pictore, est tamen ante,
 quam videatur a pictore quia visio re
 non facit sed supponit, sic ens ratio non est
 ante conceptum facientem ens ratio, est ta-
 men ante illum conceptum qui de novo vult
 intelligere ens ratio iam factam, ratio huius est
 quia obiectum practicum est effectus, & ob.
 igitur obiectum potentiae realis, debet esse re-
 ale, sed ens ratio est obiectum intellectus qd
 R. distinguendo M. nota vera est de obiecto
 primario simpliciter intentionis falsa de se,
 eundem id est eadem intentionis. Ultimo
 dixi, nihil est in intellectu, quod prius non fue-
 rit in sensu sed ens ratio non fuit in sensu
 corpore nec in intellectu qd nullum. R. M. eadem illa
 nihil est in intellectu nisi fuerit in sensu vel p se vel
 qd aliud ad quod dicitur fonte vel operatione.

ob. 9.

R.

ob. ult.

R.

Articulus 4ty.

De speciebus entis Rationis

Nota primo rem dupliciter posse spectari primo
 in fieri sine secundo modo quo fit; secundo in
 esse sine secunda essentia sua et entitatem,
 in facto esse, ut hoc potest spectari. 2da genera-
 tione, 2da quam quod est et ponitur, 2da 2da
 etiam 2da quam est aetate ratio, Nota 2da
 bene posse fieri ut res quae sunt diverse pe-
 cuni sunt eodem modo; Nota 3ta duplicis esse
 generis entia ratio. primo quaedam coniungunt

Not. 1o

2do.

3to.

Not. 3.

2do q^o q^o
entis rati. in.2do.Not. 4to.Not. 5°.Quo q^o.

et modi.

fieri per

ratione entis

rati.

Inq. mod.

2^{dy}.3°.

Nota.

negatio et privatio

ephi^o sumunt2^{do}.

Si pa. ne.

et p^o v^o.negatio q^o.

& se existere instar tubie, ut Chimera, et
 hanc dicunt non habere fundamentum in re, quia
 non concipiunt in esse rei et se existere.
 2do quaedam concipiunt in existence, sicut ani-
 dentia, ut generalitas qua concipitur esse in atri-
 bus posteriora dicunt habere fundamentum in re
 ideo quod rei inharant. Nota 4to hic esse
 sermone de productione entis rati, seu de mo-
 do quo fit. Nota 5° esse tantum sermone de
 illo ente rati quod concipitur cum fide in re
 sine quod apprehenditur quasi in existere; dicitur
 du ergo primo si spectemus ens rati secunda
 modum quo producit, tantum esse tres species
 infimas entis rati, ut bene Soares disp. 5^a
 s. 3 ex coi. probat, quia tantum sunt tres modi
 quibus fit ens rati. primus non supponit in fi-
 ri subiectu et fide aptu et sic habemus ne-
 gationem; 2^{dy} supponit subiectu aptu et sic
 habemus privationem. 3° supponit duos fer-
 minus inter quos concipiatur forma et sic g^o
 surgit relatio. Nota autem negatio et privatio
 tione dupliciter sumi. primo ut sunt ante opera-
 tione illius et sic negatio et privatio nihil sunt
 2do ut ista negatio et privatio concipiunt esse
 aliquid, et sic sunt entia rationis, ut vidimus
 ex Arist. Ar. privationem, contra prima contraria
 opinionem. differentia autem negationis et privatio-
 nis potest sumi ex ipsa probatione conclusionis, nam
 negatio quasi constat subiectu inextu, ut si

concipiam hanc *negā* non videns, est forma
 quanda in lapide, qui non est aptus ad videndum
 privatio autem quasi connotat subiectū aptū *privatio qd.*
 ut si concipiam equitatem, quae est privatio vi-
 sus, est formam quanda in hoc, qui est aptus
 ad videndum, utrum autem haec differentia sit
 essentialis vel accidentalis non est magis perspicua
 hic indagandum. relatio vero differt ab illis, *diffus relatis.*
 quod illa concipiantur ut formae absolute, haec
 ut forma respectiva. Obijeris Chimera v.g. *ob.*
 ut alium modū quo pducit, nam omni no nul-
 lum subiectū supponit cui insit, sed concipit & se
 existere. *sciam dictū et nos tantum loqui de*
 eo ente rationis, quod sit pōtū in re: *idō obij:*
 tot sunt species entis rationis quot sunt res di-
 versae ergo sunt plures trib. iam dictis pos-
 sibly antee: quia ens rationis est pōtū rerū
 sed tot sunt pōtūes diversae quot sunt res
 diversae ergo tot sunt species entis rationis quot
 sunt res. et hinc est quod ens rationis reducatur
 ad illud pōtū in quo est res ad cuius
 modū quipit. *R. negando ante: ad probatis*
 nem resp. distinguendo minus: tot sunt pōtū-
 tes diversae in modo fieri quot sunt res
 negatur, quia, istae diversae pōtūes ente
 modo possunt fieri, imago enim corporis non
 aliter. Sed quam imago cuius, tot sunt di-
 versae pōtūes representatione quot sunt res
 diversae, transeat, nos autē loquimur de

R.
 ob. e.

R.

modo & dicens, nam eodem modo, verbi
 gratia, fit & dicitur, et subicitur nam utrunque
 fit suppositis. In ob. 3. terminis, glo. Ob. 3. nega-
 tio, privatio & conveniunt rebus ante
 operationem intellectus quae non sunt, species entis
 ratiōis & conveniunt rebus ante intellectum
 quatenus nihil sunt, conceditur quatenus in
 cipiantur & modum entis negati; Ob. 4. glo.
 negationem et privationem etiam includere
 relationem. Sed non negatio est alicuius
 negatio et privatio est alicuius privatio
 ergo tantum est una species entis ratiōis
 nimirum relatio ratiōis, & negatio unius
 quentia quia aliud est includere relatio-
 nem, et esse relationem, habent quidem
 negatio et privatio annexam obiectivam
 relationem, sed ipsa fortiter non sunt relatio
 obiectiva; dicendum 2do si ens ratiōis spec-
 letur 2da res, ad quam finite concipitur
 tota et spes intimas entis ratiōis, quae sunt
 res quarum sunt fontes, ut videtur argu-
 mentum 2da obiectionis, contra priorem
 conclusionem, quae reddidit, cum supra di-
 xerimus nos tantum loqui de ente ratiōis,
 quod habet fundum in re, quid sit illud factum
 in ente ratiōis negativum, privativum, et re-
 lativum, Respondetur ex subco, tractatu de
 ente ratiōis & 27. illa dici in genere ha-
 bere factum in re, quae nonis rebus accom-
 dantur, ideo quia concipiuntur velut forme

Et habet factum
 in re.